

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย เป็นการกระทำที่เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ของผู้ป่วย ซึ่งปัจจุบัน สิทธิผู้ป่วยถือเป็นเรื่องสำคัญมากในการดูแลสุขภาพ การรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยจึงมีความจำเป็นในแง่กฎหมาย และกลายเป็นรูปแบบการปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานในการให้บริการด้านสุขภาพ (Winslow, cited in Snowball, 1996: 68) คณะกรรมการจริยธรรมของสมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดมาตรฐานการพยาบาลห้องผ่าตัดที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย โดยกำหนดให้พยาบาลห้องผ่าตัดต้องให้การพยาบาลด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคล ให้ความเสมอภาค โดยไม่เลือกชาติชั้นวรรณะหรือความแตกต่างในสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม และความแตกต่างในภาวะสุขภาพ เคารพในความเป็นส่วนตัว (privacy) รักษาข้อมูลผู้ป่วยไว้เป็นความลับ และต้องปกป้องผู้ป่วยจากการกระทำของผู้ขาดความชำนาญ (AORN's Special Committee on Ethic, 1993: 369-388) ในประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข แพทยสภา สภาการพยาบาล สมาเภสัชกรรม และทันตแพทยสภา ได้ร่วมกันประกาศสิทธิผู้ป่วยสู่สาธารณชน เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541

การพยาบาลห้องผ่าตัดเป็นส่วนหนึ่งของการบริการพยาบาลด้านสุขภาพ ผู้ป่วยที่มาใช้บริการผ่าตัดส่วนใหญ่จะต้องได้รับยาระงับความรู้สึก ก่อนการผ่าตัด จะได้รับยาแก้ปวดประสาทร เพื่อคลายความวิตกกังวล ในช่วงระยะเวลานี้พยาบาลห้องผ่าตัดจึงต้องมีหน้าที่ในการที่จะรักษาสิทธิประโยชน์ให้ผู้ป่วยตามสิทธิที่พึงจะได้รับตามแนวทางประกาศสิทธิผู้ป่วย พ.ศ. 2541 โดยการช่วยลดความวิตกกังวลและความกลัวการผ่าตัด เป็นแหล่งข้อมูลให้ผู้ป่วย เช่น แนะนำการปฏิบัติตัวก่อนการผ่าตัด ขณะผ่าตัด และหลังผ่าตัด รวมทั้งการให้ข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ สกุล ของผู้ให้บริการแก่ผู้ป่วยได้ทราบเมื่อผู้ป่วยถาม หรือแนะนำตัวกับผู้ป่วย ให้ข้อมูลในเวชระเบียนผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ถ้าในการผ่าตัดที่มีการทดลองวิจัย ผู้ป่วยต้องได้รับข้อมูลก่อนยินยอมเข้ารับการทดลองวิจัย ช่วยทำความเข้าใจและตรวจสอบความเข้าใจตรงกันกับแพทย์อีกครั้งก่อนเข้ารับการผ่าตัด ช่วยปกป้องข้อมูลที่เป็นความลับของผู้ป่วย ทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้ป่วยที่ไม่รู้สึกตัว ขณะผ่าตัดหรือผู้ป่วยเด็กที่ไม่สามารถบอกความต้องการของตนได้ เป็นสื่อกลางระหว่างทีมสุขภาพกับผู้ป่วยและครอบครัว ค้นหาผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้สิทธิแทนผู้ป่วยกรณีต้องได้รับการ

ผ่าตัดฉุกเฉินเพื่อการยินยอมรับการผ่าตัด ปกป้องผลประโยชน์ให้ผู้ป่วย ปกป้องอันตรายต่าง ๆ ในขณะที่ผู้ป่วยผ่าตัด ด้วยการปฏิบัติการพยาบาลตามมาตรฐาน และเตรียมความพร้อมเสมอสำหรับการช่วยเหลือผู้ป่วยเมื่ออยู่ในภาวะเสี่ยงถึงแก่ชีวิต (กันยา ออประเสริฐ, 2541: 2-3, Piesse, 1989 cited in Evans 1992: 374, Payton, 1984, cited in Evan, 1992: 382)

สภาพการณ์ปัจจุบันของการปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลห้องผ่าตัดในโรงพยาบาลของรัฐขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 500-1,000 เตียงขึ้นไป ซึ่งมีการผ่าตัดที่ยุ่ยากซับซ้อน พยาบาลห้องผ่าตัดต้องฝึกความชำนาญให้มีทักษะในอุปกรณ์การผ่าตัดที่ทันสมัย ปริมาณผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัดในแต่ละวันมีจำนวนมาก บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของพยาบาลห้องผ่าตัดจึงมุ่งไปที่งานด้านเทคนิคความชำนาญเฉพาะด้าน ประกอบกับการพิจารณาคุณภาพการพยาบาลห้องผ่าตัดที่ดูจากจำนวนรายผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดในแต่ละวัน และการดูแลเก็บเครื่องมือเครื่องใช้หลังผ่าตัดได้เรียบร้อย ทำให้พยาบาลบางคนละเลยการพยาบาลที่มุ่งสนองความต้องการพื้นฐานของบุคคล และไม่มีข้อมูลที่จะให้ความมั่นใจได้ว่าผู้ป่วยจะได้รับการดูแลด้วยความปลอดภัย (สมคิด โพธิ์ชนะพันธ์, 2529: 22) การปฏิบัติการพยาบาลของพยาบาลห้องผ่าตัดในลักษณะเช่นนี้ยังไม่ครอบคลุมถึงสิทธิผู้ป่วยที่พึงจะได้รับได้ทั้งหมด เมื่อสภาพสังคมในปัจจุบัน ผู้ป่วยมองตนเองในฐานะที่เป็นผู้บริโภค (อรรถจินดา ดีผดุง, 2536) จึงอาจเรียกร้องสิทธิในฐานะผู้บริโภคถ้าพยาบาลห้องผ่าตัดยังคงปฏิบัติการพยาบาลเช่นเดิม ถ้าเกิดการผิดพลาดจะเกิดการฟ้องร้องได้ แม้ว่าในประเทศไทยยังไม่มีสถิติการฟ้องร้องชัดเจน แต่แนวโน้มที่จะเกิดการฟ้องร้องก็อาจเป็นไปได้ ดังเช่นที่มีปรากฏให้เห็นในสถิติของบริษัทประกันของสมาคมพยาบาลห้องผ่าตัดอเมริกัน ปี ค.ศ. 1994-1996 จากจำนวนพยาบาลห้องผ่าตัดที่ทำประกันไว้ 4,800 ราย พบว่ามีพยาบาล 45 รายถูกฟ้อง โดยถูกกล่าวหาว่าจะเมิดต่อสิทธิผู้ป่วยที่จะได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน ส่วนใหญ่เป็นความผิดพลาดในการใช้เทคโนโลยีจนเกิดอันตรายต่อผู้ป่วย และปฏิบัติงานโดยความประมาทไม่รอบคอบ ได้แก่ การเกิดรอยไหม้จากเครื่องห้ามเลือดไฟฟ้าและจากแสงเลเซอร์ การจัดทำเพื่อทำผ่าตัดที่ไม่ระมัดระวังจนเกิดอันตรายต่อประสาทแขน การใช้เครื่องมือเลือดนานเกินกว่ากำหนดจนเนื้อเยื่อได้รับอันตรายจากการขาดเลือดไปเลี้ยง การลืมนุ้กรองผ่าตัดไว้ในท้อง และผู้ป่วยตกจากเตียงผ่าตัด (Murphy, 1997: 972-973)

เมื่อสถานการณ์ปัจจุบันเรื่องสิทธิผู้ป่วยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสำคัญในระดับสากล มีปฏิญญาสากล ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศให้การรับรองไว้ (วิฑูรย์ อั้งประพันธ์, 2537 : 19) และกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับองค์การวิชาชีพด้านสุขภาพของประเทศไทยได้ประกาศสิทธิผู้ป่วย พ.ศ. 2541 ไว้ บุคลากรผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพทั้งหมดจึงต้องใช้กรอบสิทธิผู้ป่วยนี้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานในอาชีพ ส่วนในรายละเอียดของกิจกรรมการปฏิบัติจะแตกต่างกันไป ตามสภาพผู้ป่วย ตามความจำเป็น ตามความต้องการของผู้ป่วยและการจัดลำดับความสำคัญในแต่ละสถานการณ์ เช่น ในผู้ป่วยนอก จะมีความต้องการที่จะได้รับ

ข้อมูลเกี่ยวกับโรคและข้อแนะนำการปฏิบัติตน และมีความต้องการที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างสุภาพ เสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่สำหรับผู้ป่วยที่เข้ารับการผ่าตัด ความสำคัญจะเน้นที่การดูแลความปลอดภัยในชีวิต การให้ความมั่นใจและให้กำลังใจกับผู้ป่วยในการเผชิญสถานการณ์การผ่าตัดให้ผ่านพ้นไปด้วยความสำเร็จ ฉะนั้น ในการศึกษาการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาตามลักษณะผู้ป่วยเฉพาะกลุ่ม

ด้วยเหตุที่การปฏิบัติกรพยาบาลในห้องผ่าตัด เป็นงานที่ปฏิบัติในช่วงวิกฤตของชีวิตมนุษย์ ซึ่งไม่สามารถให้เกิดความบกพร่องในคุณภาพการปฏิบัติงานได้ รวมทั้งการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วย เป็นการปฏิบัติที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริยธรรมเฉพาะการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและความชำนาญในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ไม่อาจประกันได้ว่า ผู้ป่วยจะได้รับบริการที่มีคุณภาพได้ หากมิได้ปฏิบัติต่อผู้ป่วยด้วยจิตสำนึกในคุณธรรมและจริยธรรมอย่างเพียงพอ (Goetsch and Davis, 1994 : 81) การกำหนดนโยบายด้านจริยธรรมที่ชัดเจน และการให้การสนับสนุนด้านจริยธรรม จึงเป็นปัจจัยด้านองค์กรที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากสภาพปัญหาการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลห้องผ่าตัด ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับคำประกาศสีทธิผู้ป่วยของกระทรวงสาธารณสุขและองค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพ และแนวโน้มการเรียกร้องสีทธิของผู้ป่วยในฐานะผู้บริโภคที่นับวันจะมีมากขึ้น ทำให้การปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยตามสีทธิที่ผู้ป่วยพึงมีพึงได้ ยิ่งเพิ่มความสำคัญมากขึ้น จำเป็นที่ผู้บริหารต้องเร่งพัฒนาการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพของบุคคลในการปฏิบัติงาน จะพิจารณาได้จาก ปัจจัยด้านบุคคล และปัจจัยด้านสถานการณ์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านองค์กรและสังคม (McCormick และ Ilgen, 1985: 4 อ้างถึงใน สุภาพ ไทยแท้, 2539: 10) และค่านิยมซึ่งเป็นหลักความเชื่อที่บุคคลใช้เป็นแนวทางในความประพฤติ โดยบุคคลจะประยุกต์ความรู้ความสามารถในทักษะ และความรู้สึที่ดี เข้ากับการปฏิบัติเพื่อสนับสนุนความเชื่อของตน (Goetsch and Davis, 1994 : 92) ซึ่งในการปฏิบัติงานพยาบาล ค่านิยมวิชาชีพจะช่วยเป็นแนวทางในการเลือกตัดสินใจในการปฏิบัติกรพยาบาลโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับปัญหาด้านจริยธรรม (Fry, 1994: 55) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วย รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถพยากรณ์การปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยได้ เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปพัฒนาการปฏิบัติกรพยาบาลให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วย ของพยาบาล

ห้องผ่าตัด โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านองค์กร ค่านิยมวิชาชีพกับการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลห้องผ่าตัด โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์ที่ร่วมกันทำนายการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลห้องผ่าตัด โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

แนวเหตุผลและสมมุติฐานการวิจัย

ค่านิยมมีความสำคัญต่อการตัดสินใจในการปฏิบัติของพยาบาล ค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นมาตรฐานในการรับรู้ การประเมิน การเลือกและการตัดสินใจของบุคคล (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2523 : 1) จากแนวคิดของฟราย (Fry, 1994 : 158-159) พยาบาลสามารถตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรมได้ คือ จะต้องทำความเข้าใจในค่านิยมให้ชัดเจน (Values Clarification) ค่านิยมเป็นสิ่งส่งเสริมให้เกิดทางเลือกในการตัดสินใจเลือกปฏิบัติ และค่านิยมที่ได้รับการปลูกฝังมาและเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยในการตัดสินใจ คือ ค่านิยมวิชาชีพ จากการศึกษาของนันทนา เมฆประสาท (2535) พบว่า ค่านิยมวิชาชีพสามารถทำนายพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลได้ และการศึกษาของศรีประภา ปิยะศิริศิลป์ (2539) พบว่า ค่านิยมวิชาชีพ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และประสบการณ์การได้รับความรู้/การอบรม เป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาล จากการศึกษาของ ทิพาพันธ์ ศศิธรเวชกุล และคณะ (2538) เกี่ยวกับความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วยในโรงพยาบาลเอกชน โดยทำการเปรียบเทียบตัวแปรเกี่ยวกับอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน กับระดับความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วย ผลการวิจัย พบว่า พยาบาลที่มีอายุ 26-35 ปี มีความตระหนักต่อสิทธิของผู้ป่วยอยู่ในระดับสูงกว่าพยาบาลที่มีอายุต่ำกว่า 25 ปี และศรีวรรณ มีบุญ (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วยของพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นการเคารพสิทธิผู้ป่วย และการรับรู้ของผู้ป่วยต่อการปฏิบัติการพยาบาล พบว่า พยาบาลที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และพยาบาลที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปี มีความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วยสูงกว่าพยาบาลที่มีระยะเวลาปฏิบัติงานน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5 ปี และความตระหนักต่อสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติการพยาบาลที่เป็นการเคารพสิทธิผู้ป่วย รวมทั้งการศึกษาของ ชื่นจิตต์ ประสมสุข (2540) ที่ได้ศึกษาตัวแปรพยากรณ์การปฏิบัติการพยาบาลที่เคารพสิทธิของผู้ป่วย ผลการศึกษาพบว่า อายุ การศึกษาอบรมเรื่องสิทธิผู้ป่วย และเจตคติต่อสิทธิผู้ป่วย สามารถรวมกันพยากรณ์การปฏิบัติการพยาบาลที่เคารพสิทธิของผู้ป่วย

ของพยาบาลวิชาชีพได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การรับรู้นโยบายด้านจริยธรรม และการได้รับสนับสนุนด้านจริยธรรมเป็นปัจจัยองค์กร ที่มีผลต่อการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสติธิประโยชน์ผู้ป่วย จากการศึกษาของ สกุลรัตน์ จารุสันติกุล (2539) เกี่ยวกับการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วยของบุคลากรที่มีจิตเวช พบว่า ปัจจัยที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย คือ การจัดระบบบริการขององค์กร ลักษณะของกิจกรรมที่จัดบริการ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้บริการ และปัจจัยด้านคุณลักษณะของผู้ป่วย และจากการศึกษาของ คาโมนัส (Camunas, 1991) เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการตัดสินใจในปัญหาความขัดแย้งทางจริยธรรม (Ethical dilemmas) เพื่อเลือกการปฏิบัติการพยาบาลในพยาบาลวิชาชีพ พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนในการตัดสินใจในการปฏิบัติการพยาบาลด้านจริยธรรม คือ การสนับสนุนของพยาบาลระดับเหนือขึ้นไป และนโยบายของสถาบัน

จากแนวคิดและผลงานวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานว่า

1. อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การได้รับความรู้/การอบรม การรับรู้นโยบายด้านจริยธรรม การได้รับการสนับสนุนด้านจริยธรรมและค่านิยมวิชาชีพมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสติธิประโยชน์ผู้ป่วย
2. อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การได้รับความรู้/การอบรม การรับรู้นโยบายด้านจริยธรรม การได้รับการสนับสนุนด้านจริยธรรม และค่านิยมวิชาชีพสามารถรวมกันพยากรณ์การปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสติธิประโยชน์ได้

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ผู้วิจัยทำการศึกษากิจการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสติธิประโยชน์ผู้ป่วยของพยาบาลห้องผ่าตัดในโรงพยาบาลของรัฐ ขนาด 500 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสังกัดสภาวิชาชีพ ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ตัวแปรที่ศึกษา
ตัวแปรต้น
  - 2.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงานในห้องผ่าตัด ประสบการณ์การได้รับความรู้/การอบรมด้านจริยธรรม
  - 2.2 ปัจจัยด้านองค์กร ประกอบด้วย การรับรู้นโยบายด้านจริยธรรม และการสนับสนุนด้านจริยธรรมในองค์กรของพยาบาลห้องผ่าตัด
  - 2.3 ค่านิยมวิชาชีพ ประกอบด้วย ค่านิยมเกี่ยวกับ การตระหนักถึงคุณค่าชีวิต การศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของชีวิต การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และการมีสุนทรียภาพ

ตัวแปรตาม

2.4 การปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย ตามประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับองค์การวิชาชีพด้านสุขภาพ ณ วันที่ 16 เมษายน 2541 ได้แก่ สิทธิพื้นฐานที่จะได้รับการด้านสุขภาพ สิทธิที่จะได้รับการโดยไม่เลือกปฏิบัติ สิทธิที่จะได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ เพื่อยินยอมรับการรักษาพยาบาล สิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนเมื่ออยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงแก่ชีวิต สิทธิที่จะได้รับทราบชื่อสกุล และประเภทการประกอบอาชีพของผู้ให้บริการตน สิทธิที่จะขอเปลี่ยนผู้ให้บริการและสถานบริการ สิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองโดยเคร่งครัด สิทธิที่จะได้รับข้อมูลก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมการทดลองวิจัย สิทธิที่จะได้รับข้อมูลในวาระเบี่ยงเบนของตนและสิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้สิทธิแทนเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ผู้บกพร่องทางกายหรือทางจิต

คำจำกัดความในการวิจัย

1. การปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย หมายถึง การกระทำกิจกรรมของพยาบาลในสถานการณ์ที่พยาบาลดูแลผู้ป่วยในห้องผ่าตัด เป็นการกระทำที่กระทำต่อผู้ป่วยโดยตรงและโดยอ้อมที่มีคุณภาพ มุ่งให้ผู้ป่วยปลอดภัย และได้รับการอย่างเป็นธรรมชาติ ตามสิทธิที่ผู้ป่วยพึงมีพึงได้ ตามประกาศสิทธิผู้ป่วยของกระทรวงสาธารณสุข และองค์การวิชาชีพสุขภาพ ณ วันที่ 16 เมษายน 2541 ดังนี้

1.1 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วย ตามสิทธิพื้นฐานที่จะได้รับการด้านสุขภาพ หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลกระทำต่อการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยโดยให้การพยาบาลอย่างถูกต้องตามมาตรฐานการพยาบาลห้องผ่าตัด ได้แก่ มาตรฐานด้านความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ การจัดทำผ่าตัด การติดเชื้อ ความปลอดภัยจากภาวะพร่องความรู้สึกร่างกาย จากการแพ้ยาหรือสารเคมี ปลอดภัยจากอันตรายที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์ และจากความผิดพลาดในการปฏิบัติของผู้ขาดความชำนาญ

1.2 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้รับการโดยไม่เลือกปฏิบัติ หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลกระทำต่อผู้ป่วยทุกคนด้วยความยุติธรรม และเสมอภาคเป็นมาตรฐานเดียวกัน ให้บริการการผ่าตัดเรียงตามลำดับก่อนหลังยกเว้นกรณีผู้ป่วยฉุกเฉินต้องรับรักษาชีวิตก่อน

1.3 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอเพื่อยินยอมรับการรักษาพยาบาล หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลกระทำต่อผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับข้อมูลในขอบเขตของวิชาชีพ เช่น การให้ข้อมูลผู้ป่วยก่อนเซ็นยินยอมผ่าตัด การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนก่อนผ่าตัด ขณะผ่าตัดและหลังผ่าตัด และตรวจสอบความเข้าใจของผู้ป่วยตรงกับแพทย์ก่อนผ่าตัด เป็นต้น

1.4 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่ผู้ป่วยจะได้รับการช่วยเหลือรับ
 ด้วนเมื่ออยู่ในภาวะเสี่ยงอันตรายถึงแก่ชีวิต หมายถึง การกระทำที่ผู้ป่วยได้รับการรักษาสิทธิ
 ประโยชน์ โดยการที่พยาบาลจะเตรียมความพร้อมอุปกรณ์และบุคลากร พร้อมทั้งช่วยชีวิต โดย
 มีผู้รับผิดชอบต่อเนื่องตลอดเวลา

1.5 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้รับทราบชื่อ นามสกุล และ
 ประเภทการประกอบอาชีพของผู้ให้บริการตน หมายถึง พยาบาลจะแสดงให้ผู้ป่วยทราบชื่อนาม
 สกุลโดยการสวมเสื้อผ้าแบบฟอร์มที่มีชื่อและตำแหน่ง หรือมีการแนะนำตัวเมื่อพบผู้ป่วยครั้งแรก
 หรือตอบคำถามถ้าผู้ป่วยต้องการทราบชื่อ

1.6 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะขอเปลี่ยนผู้ให้บริการและ
 สถานบริการ หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลจะทำการรักษาสิทธิประโยชน์ให้ผู้ป่วย โดยเป็น
 ผู้ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการสถานบริการที่เป็นประโยชน์กับ
 ผู้ป่วย เมื่อผู้ป่วยขอความเห็นได้

1.7 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับ
 ตนเองโดยเคร่งครัด หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลจะทำการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยโดย
 ระมัดระวังไม่พาดคุยข้อมูลของผู้ป่วยในที่สาธารณะ เช่น ทางเดิน ในลิฟท์ หรือในห้องรพำตัด ไม่
 ปิดป้ายชื่อ ชื่อโรค การวินิจฉัยโรคของผู้ป่วยที่เตียง และปกปิดข้อมูลโดยเคร่งครัด

1.8 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้ข้อมูลก่อนการตัดสินใจเข้า
 ร่วมการทดลองวิจัย หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลกระทำเพื่อรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วยโดยการให้
 ข้อมูลและต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยก่อนเก็บข้อมูลวิจัยหรือทดลอง

1.9 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิที่จะได้รับข้อมูลในเวชระเบียนของ
 ตน หมายถึง การกระทำที่พยาบาลจะรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย โดยให้การยอมรับสิทธิของ
 ผู้ป่วยและเป็นผู้สนับสนุนให้ผู้ป่วยได้รับข้อมูลที่ครบถ้วน และตรงในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการผ่าตัด
 โดยประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง หรือให้ข้อมูลในขอบเขตงานพยาบาล เมื่อผู้ป่วยหรือผู้แทนโดย
 ชอบธรรมรขอ

1.10 การปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้ป่วยตามสิทธิของผู้แทนโดยชอบธรรมที่ใช้สิทธิ
 แทนเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ผู้บกพร่องทางกายหรือทางจิต หมายถึง กิจกรรมที่พยาบาลกระทำ
 เพื่อรักษาสิทธิประโยชน์โดยการค้นหาผู้แทนโดยชอบธรรมไว้ก่อน เพื่อการติดต่อประสานงาน
 เช่น กรณีต้องได้รับการยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมเพื่อผ่าตัดฉุกเฉิน

2. ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง ปัจจัยส่วนตัวของพยาบาลห้องผ่าตัดแต่ละบุคคลที่มี
 ความแตกต่างกัน สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่

2.1 อายุ หมายถึง อายุตามปฏิทินเป็นปี ของพยาบาลห้องผ่าตัด

2.2 ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของพยาบาลห้องผ่าตัด
 ได้แก่ ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี กับระดับปริญญาตรีรวมกันและระดับปริญญาโท

2.3 ประสบการณ์การทำงาน หมายถึง ระยะเวลาเป็นปีตั้งแต่ปฏิบัติงานในห้องผ่าตัด จนถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม

2.4 ประสบการณ์การได้รับความรู้/การอบรม หมายถึง พยาบาลห้องผ่าตัดเคยได้รับการอบรมหรือเข้าร่วมประชุมวิชาการด้านจริยธรรมและสิทธิผู้ป่วย

3. ปัจจัยด้านองค์กร หมายถึง ลักษณะของตัวแปรที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย ในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การรับรื้อนโยบายด้านจริยธรรม และการได้รับการสนับสนุนด้านจริยธรรม

3.1 การรับรื้อนโยบายด้านจริยธรรม หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึก ความคิด ความเข้าใจของพยาบาลห้องผ่าตัด ในนโยบายของกลุ่มงานการพยาบาล ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการพยาบาลด้านจริยธรรม และสิทธิผู้ป่วยในองค์กร โดยรับรู้ว่า ในองค์กรมีนโยบายเกี่ยวกับการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในนโยบายและข้อปฏิบัติเรื่องสิทธิผู้ป่วย มีการกำหนดจริยธรรมในการปฏิบัติงานอยู่ในวิสัยทัศน์หรือปรัชญาขององค์กร และรับรู้ว่ามีการกำหนดด้านจริยธรรมเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายประกันคุณภาพการพยาบาล

3.2 การได้รับการสนับสนุนด้านจริยธรรม หมายถึง การจัดการ หรือกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมจริยธรรม แก่บุคลากร ได้แก่ ผู้บริหาร ในองค์การปฏิบัติต่อผู้ปฏิบัติงานอย่างมีจริยธรรม และผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการรักษาสิทธิประโยชน์ผู้ป่วย มีกิจกรรมการบรรยายหรืออบรมจริยธรรมและกฎหมาย มีผู้ให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหาขัดแย้งทางจริยธรรม และองค์กรพร้อมที่จะสนับสนุนผู้ที่ปกป้องผู้ป่วยที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง

4. ค่านิยมวิชาชีพ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิดของพยาบาลที่ยอมรับและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการประกอบวิชาชีพการพยาบาล ซึ่งประกอบด้วยค่านิยมวิชาชีพ 4 ด้าน คือ

4.1 การตระหนักถึงคุณค่าของชีวิต หมายถึง การรับรู้และเข้าใจว่าชีวิตทุกชีวิตมีคุณค่าเท่าเทียมกัน จึงปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างเท่าเทียมกันตามสิทธิขั้นพื้นฐานทุกคนควรจะได้รับ

4.2 การศรัทธาต่อการดำรงอยู่ของชีวิต หมายถึง ความเชื่อว่าทุกชีวิต มีความสามารถและความต้องการต่อสู้เพื่อการมีชีวิตอยู่ ถึงแม้จะทุกข์ทรมานเพียงใด พยาบาลจึงมีความเมตตา กรุณา ความเห็นใจและเข้าใจ เอื้ออาทร และรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

4.3 การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ หมายถึง การเห็นความสำคัญและการยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

4.3.1 การเคารพศักดิ์ศรีของตนเอง หมายถึง การที่บุคคลมีความรับผิดชอบ ต่อตนเอง เคารพตนเอง พึ่งพาตนเอง มีความใฝ่รู้ มีสัจจะ และสามารถพัฒนาตนเองได้

4.3.2 การเคารพศักดิ์ศรีของผู้อื่น หมายถึง การที่บุคคลมีความซื่อสัตย์ต่อผู้อื่นรับฟังผู้อื่น ปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยใช้ความรู้และรับผิดชอบในผลที่ตนเองปฏิบัติต่อผู้อื่น

4.4 การมีสุนทรียภาพ หมายถึง การมีจิตสำนึกในเรื่องคุณค่า ความดี ความงาม

และความคิดปะ จึงกระทำการต่าง ๆ อย่างมีคุณภาพ มีมาตรฐาน และอยากให้ผลงานดี มีความสุขกับการทำงาน มีกิจกรรมยามว่างดี และมีความละเอียดละไม

5. พยาบาลห้องผ่าตัด หมายถึง พยาบาลที่ขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพการพยาบาล หรือการพยาบาลและผดุงครรภ์ ซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลประจำการ ที่ปฏิบัติหน้าที่ โดยตรงต่อผู้รับบริการในตึกผ่าตัด

6. โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร หมายถึง : โรงพยาบาลรัฐที่มีจำนวนเตียง ตั้งแต่ 500 เตียงขึ้นไป สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และสังกัดสภาอากาศไทย ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผู้บริหารการพยาบาลและผู้ให้บริการมีแนวในการพัฒนาการปฏิบัติการพยาบาลในการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วย ตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเรื่องการรักษาสีทธิประโยชน์ผู้ป่วยในแง่มุมอื่นต่อไป